

SMURTO FORMOS IR SMURTO ATPAŽINIMO KRITERIJAI

1. Išskiriamos trys smurto prieš vaikus formos: fizinis, psichologinis ir nepriežiūra. Prieš vaiką gali būti naudojamas vienos formos smurtas, tačiau dažniausiai pasitaiko keletą jų kombinacija, pvz., fizinis smurtas prieš vaiką naudojamas kartu su psichologiniu smurtu ar nepriežiūra. Smurtą artimoje aplinkoje galima atpažinti ne iš vieno, o iš kelių kriterijų, todėl būtina įvertinti smurto artimoje aplinkoje kriterijų visumą.

2.. Fizinis smurtas gali pasireikšti:

2.1. smūgiavimu, daužymu, spardymu, stumdymu;

2.2. mušimu („tekšnojimu“, „pliaukšėjimu“ įvairiais daiktais (pvz.: ranka, diržu, batu ir pan.);

2.3. purtymu, žnaibymu, draskymu, kandžiojimu;

2.4. tampymu už plaukų ar ausų;

2.5. smaugimu, kankinimu (pvz.: vertimu ilgą laiką stovėti nepatogioje padėtyje, karštyje ar šaltyje; vaiko burnos plovimu muilu ir pan.);

2.6. uždarymu ir laikymu tamsoje (pvz.: rūsyje, spintoje ir pan.);

2.7. deginimu (cigarečių gesinimo žymės, kitų įkaitintų daiktų nudeginimai ant kūno), plikymu vandeniui, badymu;

2.8. ginklų ar kitų žalojančių daiktų naudojimu, t. y. tai, kas sukelia vaikui fizinį skausmą ir jį žaloja;

2.9. kitais tyčiniaisiais fiziniais veiksmais, sukeliančiais vaikui skausmą, darančiais žalą arba keliančiais pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui.

3. Fizinis smurtas gali būti vienkartinis įvykis arba pasikartojantys, ilgą laiką besitęsiantys veiksmai. Fizinio smurto sukelta fizinė žala gali varijuoti nuo lengvo nubrozdinimo, mėlynių iki kaulų lūžių ar net gyvybei grėsmingų sužalojimų. Dažniausiai fizinis smurtas palieka žymes ant vaiko kūno, tačiau neretai apie patirtą traumą galima spręsti iš vaiko elgesio ar emocijų.

4. Fizinio smurto atpažinimo kriterijai:

4.1. fiziniai požymiai:

4.1.1. mėlynės arba kraujosruvos (pavienės ar daugybinės vienoje ar keliose vietose), panašaus dydžio, gali būti įvairių daiktų formų (virvės, diržo ir pan.), suaugusio įkandimo (dantų) žymės. Jos gydamos keičiasi nuo raudonos (0–2 dienų) – mėlynos (2–5 dienų) – žalsvos (5–7 dienų) – geltonos (7–10 dienų) – rudos (10–14 dienų) spalvos ir po 2–4 savaičių pranyksta;

4.1.2. nudeginimai (pavieniai ar daugybiniai), nuplikymai įvairiose (matomose ar (ir nepastebimose) kūno vietose, neturintys pagrįsto paaiškinimo;

- 4.1.3. nušalimai (sutinusios, paraudusios kojos ar rankos), kuriems nėra pagrįsto paaiškinimo;
- 4.1.4. įdrėskimai, įpjovimai, nubrozdinimai ar randai, kuriems nėra įtikinamo paaiškinimo ar paaiškinimas nepagrįstas;
- 4.1.5. burnos ertmės, pilvo ir krūtinės ertmės sužalojimai (kepenų, blužnies), kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma, įgimtomis priežastimis;
- 4.1.6. stuburo sužalojimo požymiai (slankstelių pažeidimai, kaklo sužalojimas), kaukolės ertmės, kitų kaulų lūžiai (pavieniai ar daugybiniai), kai tai nesusiję su vaiko medicinine būkle (pvz.: trapių kaulų sindromu) ar netyčine sunkia trauma, nėra paaiškinimo arba jis nepagrįstas;
- 4.1.7. tinklainės kraujosruvos ar akių sužalojimai, kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma, įgimtomis priežastimis. Matomos kraujosruvos vaiko akių tinklainėse, dusimas, vėmimas yra Sukrėsto vaiko sindromo pagrindiniai požymiai, kai vaikas labai stipriai kratomas, purtomas suaugusiojo; dažniausiai šį sindromą patiria kūdikiai iki 1 metų, tačiau jis gali pasitaikyti iki 2 metų amžiaus vaikams;
- 4.2. emociniai ir elgesio požymiai:
- 4.2.1. nerimastingumas, baimingumas;
- 4.2.2. tam tikrų asmenų, vietų baimė (pvz., bijo tam tikrų suaugusiųjų, bijo grįžti namo);
- 4.2.3. savęs nuvertinimas (pvz., sako, kad jis nevykėlis, jam nepavyks atlikti užduočių);
- 4.2.4. perdėtas nuolankumas, paklusnumas;
- 4.2.5. agresyvumas (pvz., muša ar spardo savo augintinį arba tam tikrą asmenį);
- 4.2.6. nuotaikų kaita, impulsyvios reakcijos (pvz., greitai įniršta, tranko daiktus ir staiga ima juoktis);
- 4.2.7. prislėgtumas (pvz., nesišypso, nesijuokia);
- 4.2.8. padidintas jautrumas aplinkos dirgikliams (pvz., išsigąsta staigių kito asmens judesių, netikėtų garsų);
- 4.2.9. nemiga (pvz., negali užmigti, sapnuoja košmarus);
- 4.2.10. valgymo sutrikimai;
- 4.2.11. atsiribojimas (pvz., nenori įsitraukti į bendrą grupės veiklą, nebendruoja su kitais vaikais, lieka nuošalyje);

4.2.12. probleminis ir (ar) provokuojantis elgesys grupėje (pvz., tyčia pažeidinėja taisykles);

4.2.13. vengiantis elgesys kasdienėje veikloje (pvz., atsisako iki tol mėgtos veiklos);

4.2.14. nenoras eiti į darželį, stipriai suprastėję ugdymosi pasiekimai;

4.2.15. oro sąlygas neatitinkančių drabužių nešiojimas (tai gali būti bandymas slėpti mėlynės ar kitus kūno sužalojimus);

4.2.16. kitais vaiko elgesio ar emocijų pokyčiais.

5. Psichologinis smurtas gali pasireikšti:

5.1. vaiko atstūmimu, kai suaugusieji įvairiais būdais ir priemonėmis vaikui demonstruoja, kad jis yra nemylimas ir nepageidaujamas;

5.1.1. grubiai vaiko kritika, menkinimu, „etikečių klįnavimu—;

5.1.2. vaiko plūdimu, jo keikimu;

5.1.3. šaukimu ant vaiko;

5.1.4. vaiko žeminimu, menkinimu;

5.1.5. vaiko erziniu ir šaipymusi iš jo protinių galių ar fizinės išvaizdos;

5.1.6. vaiko demonstruojamos meilės, dėmesio ar prisilietimų atmetimu;

5.1.7. fiziniu ar emociniu vaiko apleistumu;

5.1.8. vaiko išskyrimu / atskyrimu nuo likusios šeimos dalies;

5.2. vaiko ignoravimu, kai suaugusieji dėl savo emocijų ar kitokių problemų (pvz., psichikos sutrikimo, alkoholio vartojimo ar kt.) nėra pajėgūs atliepti vaiko emocijų poreikių, negali parodyti vaikui prieraišumo ar rūpintis juo, nesidomi vaiku, nesuteikia jam švelnumo ar nepripažįsta vaiko buvimo; suaugusieji fiziškai yra šalia vaiko, tačiau emociškai jie nėra prieinami:

5.2.1. nesirūpinimas vaiko fiziniais, socialiniais ir emociniais poreikiais;

5.2.2. nesidomėjimas vaiko interesais, veikla, darželio reikalais;

5.2.3. nelaikymas vaiko savu, jo nepripažinimas;

5.2.4. neužtikrinimas vaikui medicininės priežiūros, saugios, švarios aplinkos;

5.2.5. negebėjimas ar menkos pastangos apsaugoti vaiką nuo pavojingų ar žalingų jam situacijų;

5.3. vaiko terorizavimu, kai suaugusieji grasina, šaukia ar keikia vaikus, išskiria vieną vaiką iš kitų jį kritikuodami, bausdami ar išjuokdami, baugina fizine žala, palikimu ar net mirtimi:

5.3.1. perdėtu vaiko erziniu, šaipymusi, rėkimu, keikimu;

5.3.2. grasinimu, vaiko arba kitų bauginimu, gąsdinimu vaiko akivaizdoje;

5.3.3. žodiniiais suaugusiojo grasinimu sužaloti vaiką, save ar kitus;

5.3.4. nenuoseklių ir nepagrįstų reikalavimų vaikui kėlimu;

5.3.5. vaiko pašiepimu ir menkinimu kitų akyse;

5.4. vaiko izoliavimu, kai suaugusieji riboja vaiko galimybes įsitraukti / dalyvauti įvairiose veiklose kartu su bendraamžiais, atriboja vaiką nuo jo raidai būtinos emocinės, socialinės stimuliacijos:

5.4.1. vaiko palikimu vieno ar be priežiūros ilgą laiką;

5.4.2. draudimu vaikui bendrauti su bendraamžiais ar draugais;

5.4.3. vaiko atskyrimu nuo įvairios jam būtinos emocinės ir socialinės aplinkos;

5.4.4. pernelyg griežtomis bausmėmis už vaiko amžiui įprastą elgesį;

5.5. Vaiko socialiniu tvirkinimu, kai suaugusieji palaiko, pritaria ar skatina vaiko dalyvavimą nusikalstamoje ar vaiko amžiaus neatitinkančioje veikloje, leidžia stebėti žiaurų elgesį su gyvūnais, žiūrėti netinkamo seksualinio turinio vaizdus.

5.6. vaiko išnaudojimu /eksploatavimu, kai suaugusieji manipuliuoja vaiku ar verčia jį dalyvauti veiklose, neatitinkančiose vaiko raidos etapo ir poreikių:

5.6.1. vaiko vertimu dalyvauti jam nenorimoje veikloje be pagrįstos priežasties;

5.6.2. vaiko kaltinimu, gėdinimu, smerkimu dėl kitų elgesio;

5.6.3. pernelyg aukštais lūkesčiais namų ruošos ar kasdienių pareigų vykdymo srityje;

5.6.4. unikalių vaiko temperamento ir asmenybės savybių neigimu ir kita.

6. Psichologinis smurtas – sunkiausiai atpažįstamas ir nustatoma smurto prieš vaiką forma, nes ji nepalieka žymių ant vaiko kūno, jo pasekmės pasireiškia tik vėliau, be to, sunku nustatyti ribą tarp vaiko auklėjimo (nuolatinio būgštavimo dėl vaiko laisvalaikio, jo vertimas užsiimti tam tikra veikla ar pan.) ir smurto. Psichologiniam smurtui priskirtinas pastovus vaiko poreikių netenkinimas, nuolatinis vaiko atstovų pagal įstatymą bendravimo su vaiku pobūdis, kuris žalojančiai veikia vaiko asmenybę ir trikdo visavertę jo asmenybės raidą.

7. Psichologinio smurto atpažinimo kriterijai:

7.1. vaiko emociniai ir elgesio požymiai:

7.1.1. perdėtas meilumas, lipšnumas su mažai pažįstamais žmonėmis;

7.1.2. pasitikėjimo savimi stoka, nerimastingumas, perdėtas atsargumas;

7.1.3. agresyvumas kitų vaikų ar gyvūnų atžvilgiu;

7.1.4. vaiko amžiaus neatitinkančios žinios, kalba, elgesys (per daug suaugęs arba pernelyg vaikiškas);

7.1.5. sunkumai valdyti stiprias emocijas, jų proveržius;

7.1.6. atsiribojimas / atsitraukimas nuo tam tikro asmens;

- 7.1.7. baimė, neapykanta tam tikro asmens atžvilgiu;
- 7.1.8. socialinių įgūdžių stoka, mažai draugų;
- 7.1.9. emocinis nebrandumas (lyginant su bendraamžiais);
- 7.1.10. mikčiojimas, ap sunkinta kalba;
- 7.1.11. psichosomatiniai skundai (galvos, pilvo skausmai, pykinimas);
- 7.1.12. nevalingas šlapinimasis ir tuštinimasis;
- 7.1.13. depresija, uždarumas;
- 7.2. psichologinį smurtą prieš vaiką padeda atpažinti suaugusiųjų, psichologiškai smurtaujančių prieš vaiką, elgesio požymiai:
 - 7.2.1. nepagarbos vaikui demonstravimas;
 - 7.2.2. neigiamas pasisakymas apie vaiką;
 - 7.2.3. emocijų vaiko atžvilgiu nerodymas, vengimas vaiką paliesti, apkabinti;
 - 7.2.4. vaiko pravardžiavimas, viešas jo žeminimas.

8. Seksualinis elgesys yra normali vaiko raidos dalis. Tam, kad būtų galima įtarti /atpažinti seksualinį smurtą prieš vaiką, yra svarbu žinoti vaikų seksualumo raidą ir skirtingiems vaiko raidos etapams būdingą seksualinį elgesį.

9. Nepriežiūra gali pasireikšti:

9.1. fiziniu apleistumu: nesirūpinama vaiko maistu (ar jis nemaitinamas), apranga, higiena (pvz., verčiamas vaikščioti purvinais, prasmirdusiais drabužiais), fizine sveikata (pvz., susirgus nekviečiamas gydytojas, neperkami vaistai), saugia aplinka (pvz.: vaikas paliekamas darželyje po darbo valandų, paliekamas ilgą laiką be suaugusių priežiūros);

9.2. emociniu apleistumu: netenkinami vaiko psichologiniai poreikiai (pvz., nebendraujama su vaiku, nesidomima jo interesais);

9.3. socialiniu apleistumu: nesirūpinama vaiko išsilavinimu, socializacija.

10. Nepriežiūros atpažinimo kriterijai:

10.1. vaikas per menkai lyginant su savo bendraamžiais fiziškai išsivystęs (pvz., mažo svorio, ūgio), kai tam nėra medicininių priežasčių;

10.2. netvarkinga vaiko išvaizda – murzinas, purvini drabužiai, suplyšusi avalynė;

10.3. vaiko apranga neatitinkanti sezono, oro sąlygų;

10.4. vaiko dantys išgedę ir netaisomi, negydomos burnos ertmės ligos;

10.5. vaikas mieguistas, sunkiai susikaupia, apatiškas;

10.6. vaikas nuolat alkanas;

10.7. vaikas neturi būtiniausių ugdymo (si) priemonių;

- 10.8. vaikas gali vagiliauti įvairius daiktus iš grupės vaikų;
- 10.9. vaikas nereguliariai lanko darželį, vaiko teisėti atstovai pagal įstatymą nesilaiko, pažeidžia darželio vidaus tvarkos taisykles (pvz., vaikas pernelyg vėlai / anksti atvedamas, „pamirštama— jį pasiimti nustatytu laiku, vėluoja;
- 10.10. vaikas neturi socialių įgūdžių ar jie nepakankami jo amžiui;
- 10.11. žemas savęs vertinimas, vaikas – itin paklusnus;
- 10.12. vaikas turi žalingų įpročių.

PANEVĖŽIO KASTYČIO RAMANAUSKO LOPŠELIO-DARŽELIO PRANEŠIMO APIE SMURTĄ IR PATYČIAS FORMA

(Pranešimo data)

Bendrieji duomenys:

Kam pranešta apie smurtą ir patyčias:	
Kas pranešė apie smurtą ir patyčias:	
Kada įvyko smurtas ir patyčios (data, val.):	
Kur įvyko smurtas ir patyčios:	
Kokia smurto ir patyčių forma naudota ar įtariama, kad buvo naudota:	
<ol style="list-style-type: none">Fizinės: užgauliojimas veiksmais (stumdymas, įspyrimas, kumštelėjimas, spaudymas, plaukų pešiojimas, žnybimas, daiktų atiminėjimas ir pan.);Socialinės: įvairūs gąsdinantys, bauginantys gestai, veido mimika, ignoravimas, siekiant parodyti, kad yra nepageidaujamas ar atstumiamas;Elektroninės: socialiniuose tinkluose, kitose vietose internete, naudojant mobiliuosius telefonus (nemalonių žinučių ar elektroninių laiškų rašinėjimas, skaudinantis bendravimas pokalbiuose, asmeninio gyvenimo detalių viešinimas ir pan.);Kiti pastebėjimai (įrašyti)	
Ar yra žinomas tokio elgesio pasikartojimas:	

Duomenys apie patyčių dalyvius:

Asmens, vaiko, patyrusio smurtą ir patyčias vardas, pavardė, amžius, grupė:	
Asmenų, vaiko/ų, kuris tyčiojosi vardas, pavardė, amžius:	
Asmenų, vaiko/ų, stebėjusio patyčias vardas, pavardė, amžius:	

Išsamesnė informacija apie įvykį:

--

Darželio pedagogo ar kito darbuotojo elgesys šioje patyčių situacijoje:

--

Veiksmų po įvykio, planas su:

Asmeniu, vaiku patyrusiu patyčias:	
Asmeniu, vaiku, kuris tyčiojosi:	
Stebėtojais:	
Patyčių dalyvių tėvais (globėjais):	
Kitais Darželio darbuotojais:	
Kita (įrašyti):	
